

Ivo Čermák, Radovan Šikl (Eds.).

Příběh československé psychologie 1. Rozhovory s osobnostmi oboru.

Portál, 2021. 416 stran + 32 stran příloh.

Recenzovaná publikace je prvním svazkem třídílného projektu, jehož cílem je zmapovat prostřednictvím rozhovorů s významnými osobnostmi československé psychologie ustanovení a další rozvoj tohoto oboru v našich kulturních podmínkách. Rozhovory pro první díl poskytli nestoři narození v letech 1916 až 1937, z nichž někteří již zemřeli. Jsou jimi Jiří Hoskovec, Hana Junová, Ferdinand Knobloch, Stanislav Kratochvíl, Jaro Křivohlavý, Milan Nakonečný, Ivo Plaňava, Ivo Pondělíček, Pavel Říčan, Vladimír Smékal a Jiří Srnec. Kromě editorů knihy Iva Čermáka a Radovana Šikla se na ní autorsky podíleli Vladimír Chrz, Miroslav Filip, Dalibor Vobořil, Simona Hoskovcová, Markéta Černá a Daniel Heller, většinou členové nebo spolupracovníci Psychologického ústavu Akademie věd České republiky.

Kniha *Příběh československé psychologie* je výsledkem kvalitativního historio-
grafického výzkumu. V úvodních kapitolách jsou prezentována metodologická i teoretická východiska a konkrétní okolnosti realizace studie. Stěžejní část knihy tvoří záznamy rozhovorů s devíti výše uvedenými osobnostmi, které byly vedeny na základě jednotných tematických okruhů. Výsledkem jsou nesmírně poutavá vyprávění, která navzdory obdobnému schématu všech interview odhalují jedinečnost oslovených kreativních osobností. V jejich životních příbězích lze nicméně najít některé sdílené momenty, dané především drastickými politickými restrikcemi po roce 1948 a pak méně drastickými, ale o to delšími omezeními kulturního a vědeckého dění v době tzv. normalizace v letech 1969 až 1989. Nepříznivé politické poměry vedly k mnoha nežádoucím zásahům do běhu života nestorů československé psychologie i do realizace jejich odborných zájmů a ambic. Vcelku lze konstatovat, že se s tím vesměs vyrovnávali statečně a vyrovnaně. Mnozí z nich dokázali najít v nezaviněných životních peripetiích i určité podněty pro osobní růst.

Každému záznamu rozhovoru předchází stručné *curriculum vitae* respondenta, na jehož konci najdeme shrnutí obsahu interview z pera některého z autorů knihy. Toto shrnutí má někdy podobu podrobnějšího životopisu, jindy představuje spíše první úroveň kvalitativní analýzy. Tak je tomu například u souhrnu rozhovoru s Ferdinandem Knoblochem, teoretikem „staré školy“, který napsal Miroslav Filip. Další úroveň kvalitativní analýzy a zobecnění představuje relativně rozsáhlá kapitola „Mezi autobiografií a orální historií: pokus o interpretaci“, jejímiž autory jsou editoři knihy Ivo Čermák a Radovan Šikl. Dovolím si říct, že mottem této kapitoly je naděje, její oslabení či ztráta, způsobená především neutěšenými politickými poměry. Autoři hledají sdílená témata jednotlivých rozhovorů, k nimž patří dobré rodinné zázemí, důvody pro rozhodnutí věnovat se psychologii, průběh jejího studia, využívání možností k zahraničním kontaktům v 60. letech, řešení dilematu emigrovat či zůstat po roce 1968, tvorba probíhající navzdory období normalizace a konečně využití nových možností po roce 1989. Autoři se nepouštějí do žádných odvážných spekulací, ale velmi citlivě a precizně hledají podobnosti a odlišnosti v osudech doyenů československé psychologie, z nichž induktivně odvozují některá střízlivá zobecnění.

Kniha je doplněna pečlivě zpracovaným „Slovníkem osobností“, o kterých byla v rozhovorech řeč, přehledem hlavních publikací nestorů československé psychologie a bohatými fotografickými přílohami. Na začátku každého interview je umístěn velký černobílý portrét jednotlivých respondentů. Do knihy je dále vložena třiceti dvoustránková příloha obsahující kvalitní černobílé i barevné reprodukce historicky cenných fotografií i jiných dokumentů, mezi kterými zaujmou maturitní snímky některých nestorů československé psychologie i jiné doklady z jejich mladých let. V publikaci nechybí seznam literatury, věcný i jmenný rejstřík a anglicky psaný abstrakt. Poněkud jsem postrádala pouze tematické okruhy k rozhovoru. Publikace vyšla v tvrdé vazbě.

Příběh československé psychologie 1. Rozhovory s osobnostmi oboru považuji za velmi zdařilé dílo, vyznačující se mimořádnou důkladností a pečlivostí zpracování. Kromě kvalitního obsahu má také zdařilou grafickou úpravu, takže působí jako bibliofilsky cenná publikace. Její darování by jistě potěšilo zejména příslušníky té generace československých psychologů, která prezentované osobnosti znala jako své učitele, mentory či osobní vzory. Především se však jedná o hodnotný příspěvek k oboru dějiny psychologie. Kniha by podle mého názoru mohla sloužit dalším historikům české a slovenské psychologie jako vzor či forma pro mapování našeho oboru na základě rozhovorů s jeho významnými představiteli. Je to krásné dílo, které všem čtenářům vřele doporučuji.

Prof. PhDr. Alena Plháková, CSc.

Dlouholetá členka katedry psychologie FF Univerzity Palackého v Olomouci. Autorka úspěšných monografií *Učebnice obecné psychologie* (2003), *Spánek a snění* (2013) a *Dějiny psychologie* (2. vydání 2020). V oblasti výzkumu se zaměřovala především na oblast inteligence a tvořivosti a na historii české psychologie.

E-mail: alena.plhakova@upol.cz

Plháková, A. (2021). Příběh československé psychologie 1. Rozhovory s osobnostmi oboru [recenze]. *E-psychologie*, 15(2), 94-95. <https://doi.org/10.29364/epsy.409>